

ȘBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCT Cluj Central University Library Cluj

Anul I.

No. 6.

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Democrația literară ;
Victor Eftimiu . . . Cântec de pace
G. Rolică . . . Citind scrisoarea-ți tristă
D. Nanu . . . Scafandrierii
Constanța Marino-Moscu . Maica Epraxia
Ion Al. George . . Pastel
Alfred Moșoiu . . Năzuință
Virgiliu Moscovici . Castanii

CRONICI:

E. Lovinescu: Coșbuc și Adelbert von Chamisso ; *L. Rebreanu*: Frumoasa aventură ; *F. Șirato*: Expoziția pictorului Horațiu Dumitriu ; *Insemnări* (Rozina, Efortul Franței și Aliaților săi, Cântări de luptă și de biruință, Pilde de literatură franceză, Răfuiala, Zile de energie).

Editura ALCALAY & Co.

Amare Sâmbăta

SBURATORUL

REVISTA SĂPTĂMĂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI:

Z. Bârsan, Al. Cazaban, G. Cair, Em. Ciomac, Nichifor Crainic, Radu Cosmin, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Ettimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, G. Gregorian, E. Lovinescu, A. Moșoiu, Constanța Marino-Moscu, A. Mândru, Claudia Millian, Cornelia Mejdovanu, I. Miulescu, D. Nanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Pretepopescu-Blebea, Mircea Rădulescu, L. Rebreanu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, F. Șirato, Al. T. Stamatiad, Alexandria Scurtu, M. Sorbul, G. Stratulat, Caton Theodorian, T. Vianu, I. C. Vissarien.

ABONAMENTE:

UN AN LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profesori și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Redacția și Administrația: Strada Sărindar, No. 14

— BUCUREȘTI —

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, Str. Câmpineanu, No. 40.

ULTIMA NOUTATE

EDITURA LIBRARIEI ALCALAY & CO.

RAFUIALA

SCHIȚE ȘI NUVELE DE
L. REBREANU

Se află la toate librăriile din România Mare

PREȚUL 5 LEI

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

Director: E. LOVINESCU

ANUL I, No. 6.

24 MAIU 1919.

DEMOCRAȚIA LITERARĂ

Voi cită câteva rânduri din „Insemnări literare” ca exemple tipice în mai multe privințe:

„...„Gingașul critic impresionist Lovinescu, *nefiind în stare să se apere pe teren literar, ne atacă pe o chestie străină de literatură*”.

Sau :

BCU Cluj / Central University Library Cluj
* „...„Nu voi scăpa nici un prilej pentru a-i demasca la fiecare pas *debilitatea minții și stârpiciunea sufletului*, sub danteluțele și panglicuțele de impresionism cu care iese la promenadă”.

Sau :

„...„Când apăruse *Lectura* am strâns puțin cu ușa pe estetul Lovinescu: — Ce ai făcut cu arta pentru artă și cu impresionismul? Unde ți-e „poezia intelectualistă”

Sau :

„...„Noi nu-l vom slăbi pe d. Lovinescu, până ce n'o răspunde curat: S'a lăsat de julemetrism? A renunțat la „poezia intelectualistă”? etc.”

Și cine iscălește aceste somațiuni și îmi pune aceste dileme în spinosul câmp al ideilor de direcție literară? Junele Topârceanu. Nu știu dacă a scăpat tefăr din ghearele liceului. Eră deci indicat dela sine să nu mă „slăbească” și să „mă strângă cu ușa” în domeniul ideilor generale și literare ce-i sunt atât de familiare și de predilecte.

In alt loc:

„Despre asemenea oameni care se învârt cu sumedenie de vorbe goale în jurul unei totale lipse de idei...”

Iscălește d. M. Sadoveanu. Un ideolog și acesta. In literatură și-a format un puternic sâmbure de idei din citirea haiducilor; în politică a cules fărîmiturile agitatorului siberian. Trebuia deci și d-sa să „mă strângă cu ușa” în moșia părintească a ideilor ca într'o crămă de „La noi în Viișoara”.

* * *

Modele de stil:

„Criticul Lovinescu care n'a făcut armata; deși e sănătos și tare cât un măcelar...”

Sau:

„„Acest chiulangiu fără pereche a cărui deviză a fost chiul pe toată linia.

Sau:

„Subtilul chiulangiu are aerul să mi reproșeze că de ce (sic) n'am stat să mor...”

Sau:

„D. Lovinescu, pe care această una și singură dată îl iau în serios, nu e un prostănac oarecare, picat ca din lună în mijlocul vieții noastre literare.

Iscălește iarăși junele Topârceanu. S'ar fi bănuț. *Ex ungue leonem.* Stilul este omul. Asupra stilului voi mai reveni însă. Acum numai despre un fapt: odată pentru totdeauna.

In ceiace mă privește, în momentul declarării războiului nu eram soldat. La revizuire, am fost luat ca oricare altul. Nimeni din contingentul meu, ceva mai vechiu, n'a fost chemat însă sub arme. Prin urmare, în mod legal n'am avut nici un fel de atingere cu războiul. La penzura din Fălțiceni, am servit în chip cu totul voluntar. Nici un merit, de sigur. Mai puțin însă o vină. S'o spună și d. Sadoveanu care, fiind căpitan, a preferat să scrie ceiace nu gândia la „România”. Aceasta pentru că discuția s'a scoborât atât de jos.

Cât despre junele Topârceanu este altceva. D-sa pre-

ține că a scăpat din captivitatea bulgară prin mită. N'o putem crede. Nici un prizonier nu s'a eliberat din lagăr plătind, ci numai aducând servicii inamicului. Plata a fost colaborația la „Lumina“. Acolo defaima războiul și țara. Acolo scria în versuri nemernice „că a fost pus să-și dea sângele pentru țară alături de un țigan“. Iată mita. Și nu facem filozofie spartană: un soldat trebuie să se întoarcă pe scut sau sub scut. După orice lege militară un soldat în războiu nu poate fi însă decât în trei locuri: la postul ce i s'a încredințat, într'un lagăr de prizonieri, — sau sub pământ. Poziția soldatului ce „mituește“ pe dușman pentru a-și câștiga o libertate pe care i-o închină sub formă de poizele spurcate, nu se cunoaște. E o captivitate trecută din ordinea materială în ordinea morală. O captivitate mai aspră.

Și acum când Curtea Marțială își deschide brațele nemiloase în jurul „mituitorilor“ dușmanului, cari au fost, de fapt niște simpli mituiți, nu-i doresc totuși nici un rău junelui Topârceanu: nici la Tisa, nici la Văcărești. Ii dau însă un sfat: să fie prudent. Să tacă. Dar să tacă, să tacă, să tacă... Cel puțin până va trece furtuna. Căci se apropie conștiința legală și revollată a țării. In curând va zice, poate: Unde-i o gaură?

* * *

Și acum venim iarăși la cugetare și stil.

Scriam în primul număr al *Sburătorului*: „Virilitatea noastră se apleacă fratern peste pubertatea melancolică a generațiilor ce se ridică“.

Gravitate castă, pentru oricine. Junele Topârceanu obscenizează în jurul „virilității... aplecate peste pubertate“.

Mentalitate de gorilă impudică.

* * *

Quid ad rem? ar zice străbunul nostru Horațiu. La ce atâtea citații? la ce atâtea discuții întristătoare și mărunte? Cazul militar al junelui Topârceanu nu-i, de sigur, un fenomen literar. Nu ne interesează deci... Vulgaritatea gân-

dului și a stilului, luată în sine, — nici atât. Luată însă ca un semn al vremii— Da.

Salut democrație literară!

Numindu-te așa, știu că te inobilez, insultând cealaltă democrație: adevărata democrație politică sub regimul căreia vom trăi. Te-ai numi triviatate. Găsesc însă cuvântul prea trivial. Numește-te deci democrație.

Nu ești de azi, dar nici de demult. Nu te-a inventat junelul Topârceanu; te-a inventat însă generația noastră. Poate că e o iluzie numai și că ai existat întotdeauna. Ți-ai schimbat numai forma. Ai întinerit. Cu puțință.

Sub mâna vigoasă și impură a lui Arghezi (căci se mai poate zice oare domnul Arghezi?) te-ai ridicat masivă, furtunoasă și energică ca un blestem. Un talent demonic te-a însuflețit și ai început să lovești furioasă. N'ai recunoscut decât morala negației. Negație plătită, dar încă impresionantă prin măreția vigoarei și a dezastrului...

La Iași, ai căzut însă în mâini debile. De zece ani, sub forma lui Nicanor & C-ie sau a altor Topârceani, te-ai târât între vulgaritate de gândire și platitudine de stil, între peticărie și, trâncăneală inutilă. Ai avut un singur și mare merit: ai perseverat. Ai durat... Zece ani în literatură e mult. Dintre ruinele războiului, scoți iarăși capul sub pana agramată a junelului Topârceanu, care: „nu mă va slăbi” și „nu va scăpa prilejul de a mă demasca...”

A „n'o slăbi”!. Iată principiul fundamental al acestei democrații ce invadează. Vin băeții din mahalale, vin „cătindații” dela percepții, descalecă drumeții tuturor tramvaelor comunale și trag la acest ultim fort al nobleței cugetării și al simțirii care e literatura. Deschideți porțile! Să intre democrația biletului de zece bani a junelului Topârceanu, care făgăduiește că și în lumea ideilor „n'o să ne slăbească”...

E. LOVINESCU.

CÂNTEC DE PACE

Dormiți adânc înmormântate 'n suflet
 Fântâni risipitoare de lumină !...
 Vom aștepta un cer cu lună plină.
 Și-atuncea va țâșni bogat din voi
 Tumultuosul apelor șuvoi ;
 O risipire de mărgăritare și de flori
 O feerie de colori,
 Ce vor sburâ și vor danța
 În noaptea palidă cu lună plină
 Când toate florile 'n grădină
 Suspină în surdină și se'nclină
 Și mor
 De-amor.

• Fântâni de bucurie și de-azur
 Cântări și licăriri desmierdătoare,
 Vă simt cum tresăriți nerăbdătoare
 Și-ați vrea să năvăliți—cascadă vie—
 Să cuceriți văzduhul și să-l îmbătați,
 Să-l înecați în valuri de-armonie
 Și'n lumea înrăită s'aruncați
 Semințele de aur ale bunătății voastre
 Și s'o 'mbunați.—
 Dormiți adânc înmormântate 'n suflet,
 Căci nu e încă vremea viselor albastre
 Și-a desfătărilor în aer clar :
 În lumea încruntată și rănită
 Subt cerul funerar,
 În lumea chinuită, obosită
 E încă multă ură și durere 'năbușită
 Și mult amar.

Fântâni risipitoare de lumina
 Nerăbdătoarelor isvoare,
 Cântări de bucurie, ciripiri
 Infrigurate năluciri

Și țipăt lung de pasări călătoare,—
 Dormiți adânc înmormântate 'n suflet!
 ...Ca mâine zorile trandafirii, cereastă lavă,
 Balsam pe fruntea universului, bolnavă,
 Iși vor deschide minunata strălucire
 Și vom cânta, nebuni de fericire,
 Că ne-am trezit din patima de moarte și noroi,
 Că numai curge-al sângelui șiroi,
 Că plugurile taie brazde negre și profunde și fecunde,
 Că numai cârțița'n pământ se mai ascunde,
 Și toate cântecile îndelung înăbușite
 Vor isbucni spre soare mântuite
 Și-atâta cântec va umplea pământul, cerul, luna
 Că va cădea din cer, nebuna,
 Și va danța și ea cu noi...

Va fi o zi ca ziua cea de-apoi
 Căci vom danța, danța, danța
 Și vom înebuni și ne vor îngroșă
 Și'n locul nostru toți vor învia,
 Gigantic stol
 Venind din gol
 In rotogol,
 Și morții toți cu mâinile întinse către nori,
 De bucuria vieții se vor îmbătă
 Subt risipirea de mărgăritare și de flori...
 — Vie, Doamne! Vie 'mpărăția ta !...

VICTOR EFTIMIU.

CETIND SCRISOAREA-ȚI TRISTA

Cetesc scrisoarea-ți tristă și par că printre șire
 Iți simt sfioasa mână de-o teamă tremurând,
 Și tremură și slova pătrunsă de iubire,
 De taina ce se sbate în fiecare rând.

Ți se'nfioară mâna și'n loc ți se oprește
 De câte ori cuvântul „iubire“ vrei să-l scrii,

*Și par'c'aud cum slova în taină îmi șoptește :
„Ce teamă mi-i de vorba aceasta tu nu știi” .*

*Și tocmai teama ~~asta~~ e mai fermecătoare
Decât chiar însăș vocea iubirei ce-o ascult,
Și simt cum șopta slovei din trista ta scrisoare
Tot sufletul mi-l prinde în mreje și mai mult.*

G. ROTICĂ.

SCAFANDRIERII

**Sunt ceasuri mohorite când totu-i neclintit,
Când viața se târăște prea lungă de trăit,
Când oameni și obiecte asemeni unor plante
Apar ca'n pâcla verde din iezere stagnante.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**Atunci ca un pălanjen destinul pânza-și toarce
Să țasă un lînțoliu acelor morți de vii,
Iar cel puternic brazda înțelenită 'ntoarce
Ca să recheme-afară puteri latente mlî...**

**În fiecare suflet sunt clipe de tăceri :
Sunt agonii într'unu', într'altu' sunt vegheri ;
Adeseori plutește o șovăire vagă...
Sirene și Madone prin ceață se încheagă.**

**Din clipele aceste când ies lă suprafață,
Și-aduc scafandrierii comoara lor de viață ;
De-asupra,—trece Moartea, cercetător cu rost,
Să vază cine este și cine nu,—la post.**

D. NANU

MAICA EPRAXIA

Răsărise în Mănăstire cum răsare, într'o grădină, o floare de câmp și o alesese, între altele, soborul, cum alege cunoscătorul firimitura de aur pe un mal de nisip.

În ochii ei, albaștri și limpezi ca cerul, ce păreau a se îndreptă veșnic spre o lume nevăzută, nu i se putea citi vârsta ce-o ascundeă și scufia în care stă închisă fruntea-i dreaptă și netedă și tot portul ei călugăresc.

O maică bătrână o privi într'o zi lung și o măsură întrebând'o:

— De câți ai ești, Epraxio?

Maica surâse, arătând cele două rânduri de mărgăritare și răspunse încurcat:

— Nu știi bine; o ars, în focul cel mare, ceaslovul în care mă scrisese maica mea. Știu doar atât: eram ca de cinci ani când o sădit maica zarzărul nostru și tot pe atunci s'au aurit și crucile dela biserici, câți ani vor fi, Sf. voastră știți?

— Apoi or fi *șaispece ori șapspece ani*, că eu eram ca di șăizăci când mi-o ajutat Dumnezeu să mă schivnesc și cam pe atunci s'au aurit și crucile... Maica Epraxia, trece dintr'o mână într'alta mătâniile și, aplecându-și ochii, numără cincisprezece boabe la rând.

— Da, așa oi fi, ca de douăzeci; is dintr'un timp cu sora Ana, ucenica Sfinției voastre.

— Ba-i fi tu mai mare, da ești vrabie-pui...

— Nu știi, măicuță, răspunde Epraxia și rădicându-și ochii spre ceasul din turnul paraclisului, își lipește, într'o mișcare grăbită, palmele la obraz și se roșește până în albul ochilor.

— Vai de mine! sunt de rând la biserică și, stând de vorbă cu Sfinția voastră, am...

— Ai uitat. Așa uitați voi toate cele de astăzi.. Am fost și eu tânără da eu nu uitam"... mormăe maica făcând, cu cârja, un pas înainte pe când Epraxia sue în fugă dealul ce duce la biserică Sfântului Ioan, întră grăbită în vestier,

și aruncă pe spate rassa și, ca să-și potrivească pe la tâmple camăuca, se uită în fereastra dela palamar.

Cheia bisericeii se învârtește ușor în mâna-i deprinsă și ușa, grea, se deschide încet și parcă ar duce-o, fără voie, până în privdor. Ca oricând i se pare și astăzi, maicei Epraxiei, că a venit de departe, din alte lumi străine, în lumea sufletului ei.

Pașii mărunți și ușori de abia se aud pe lespezile de piatră și rassa, fâlfâind în urmă-i, se atinge, ca aripa unei rândunici în sbor, când de iconostas, când de ușa întredeschisă a altarului de care se apropie, cu șfială, aprinde două lumânări, le înfige în sfeșnicul din fața icoanei Maicii Domnului, și, cu o cruce ce pare a-și tipări adânc pe fața înviorată, i se închină până la pământ.

Cele trei lovituri în toaca uscată îi răsună ca un e-con în suflet și-i trezesc iarăși amintirea dulce a copilăriei. Bătăile tot mai iuși, mai vioaie, mai răsunătoare și mai încălcite, sunt acum îmbieri, chemări, sunt țipete însoțite, când și când, de glasul rece și sec al lemnului ce parcă se duce să se sfarme departe în stânci.

O rază de soare se scoboară încet pe fereastra bisericeii și se întinde într'o dungă luminoasă jos în fața icoanei Mântuitorului.

În dangătul clopotului se adună maicele, ca un roi, de pe hudiți și din chiliile apropiate; cucernice și smerite pășesc pragul advonului, se închină și, cu ochii plecați, cu mâinile înfășurate în mătânii și lăsate în lungul trupului, lunecă încet până 'n mijlocul bisericeii, ori se ghemue tăcute în strane. Preotul, în altar, îngână o rugăciune și din ușă înprăstie cu cădelnița, în biserică, prinosul credinței, mireazma ce învălue cântărețele slăvind pe Domnul în psalmii lui David... Și, numai când și când, o cârjă ghintuită răsună, sec și măsurat, pe pietrele pridvorului.

Drept, ca un nour în apus, fumul albăstriu se ridică ușor spre fereastra deschisă și o pânză subțire și întunecată pare că se lasă încet de sus, din turnul bisericeii. Ușor aplecată spre carte, ca o salcie spre apă, maica Epraxia, cu glasul-i argintiu și dulce, citește cele din urmă cuvinte ale Apostolului, pe când cețelealte se închină în gând, bat mătânii și apoi, în șoșot se îndreaptă unele spre chilli

și altele, ca un cârd de pasări oboseite de zbor, se lasă lin pe valea ce duce în poarta mănăstirii.

Maica Epraxia stânge candelile și, din crucea ce face întorcându-se cu fața spre Catapiteazmă, se revărsă asupra-i toată lumina ce-i dă liniștea și credința în cele sfinte și în viața de apoi. Portița grădiniței scârțâe în balamale și înaintea maicei vine Casuca miaunând; îi sare pe umăr, se alintă și dragostea pisicei i-i astăzi mai plăcută ca ori când.

„Să-i dea mama mâncare” zice maica, netezind ușor blana albă și mătăsoasă a pisicei și mergând agale pe cărărișoara dintre cele două brazde de flori reia:

„Noi n'avem pe nimene în lume ...ba să mă ierte Dumnezeu; avem pe Cel ce învie, ține și îngrijește de toate viețuitoarele de pe pământ.”

Casuca se așază pe cele patru labe, își aduce coada împrejur și, închizând ochii, limpește, cu nesățiu, tot laptele din hârb.

Maica Epraxia deschide în lături ușa chiliei din care se răspândește, până în cerdac, miros pătrunzător de garoafe. Pereții albi și netezi de cari parcă s'ar rezemă peaturile grele de scoarțe și masa de sub icoane cu ceasloavele pe ale căror scoarțe, vechi și înegrite, de abia lunecă o rază a candelii ce pâlپae sfârâind, ar da încăperei răcoala ce se simte ori unde nu se răspândește un suflet, dacă pe ferestre nu s'ar aplecă, printre gratiile ruginite, garoafele și trandafirii.

Maica se simte cuprinsă de o dulce oboseală, se lasă pe pat și cu ochii închiși murmură câteva cuvinte dintr'un psalm:

„Mântue-mă și îndură-te de mine.

Piciorul meu stă pe calea cea dreaptă”. Ațipește și-i dusă parcă departe în grădini mari cu flori mirositoare în cari sfinții, întrupați, săvârșesc în văzul soborului, minuni ce nu-i dat mirenilor să le cunoască. O ușoară bătaie în ușa o trezește.

— Blagoslovește măicuță, se aude de afară.

— Domnul, răspunde Epraxia amețită.

— Să mă ierți că te-am trezit din somn, nu-s eu de vină, m'a trimis maica econoama, să aduc cheia dela casă

maicei Evghenia; o venit un boer și nu vrea să stea la arhondărie, odăi nu mai sunt în mănăstire și maica eco-noamă te roagă să vii și Sfinția ta ca să-i arăți casa boerului...

— Iaca îndată.

Și maica își aruncă scufia pe cap, se imbroboade, sucește ușor cheia arătând printr'o mișcare, celelalte, să ia cărarea înainte.

Ochii odihniți ai Epraxiei văd azi florile din grădină mai vii și mai frumoase; norii subțiri și încreșiți, ce se adună și se întind pe cer, îi par o pânză țesută de mâini nevăzute ce învălue pe alocuri fruntea bătrânilor munți. Clopotul „de priveghere” parcă-i răsună astăzi până de parte în suflet.

În poarta mănăstirei, pe o bancă, așteaptă un bărbat dus pe gânduri din care parcă ar trece o parte în formele ciudate ce zgărie cu bățul pe nisip.

— Aista-i, suflă însoțitoarea Epraxiei.

Străinul aude pe cineva apropiindu-se, își ridică încet ochii din pământ, țintindu-i pe fața îmbujorată a maicei.

— La Sfinția sa e cheia, spune trimisa apropiindu-se și uitându-se înapoi spre maica ce s'a oprit la câți-va pași, și, murmurând un salut, se depărtează fără a ascultă mulțumirea celui pe care-l^o servise și care stă, ca'n extaz, în fața maicei aiurite.

— Vă rog, măicuță, să-mi arătați casa maicei...

— Evghenia Strat.

— Da, ași dori s'o văd acum și, de s'ar putea, m'ași mută până'n seară...

— Poftim.

Străinul și maica pășesc deodată alături, el, potrivindu-și mersul moale și ondulat după legănarea grațioasă a Epraxiei, ce-i trece, fără voie, înainte și vorbindu-i se întoarce și-l poate privi.

Pe fața-i palidă și lucioasă, s'a strâns la un loc roșeața cum se adună toată pe un măr pârghuit; ca două lumini ascunse sub aripele unui fluture de noapte, ochii mari și negri, adânciți în cap, privesc nepăsător înaintea micșurându-se, când și când, între genele lungi și catife-late.

Nasul aquilin și subțire pare a fi făcut dintr'o loaic de ceară modelată fără de greș și buzele palide, și țivite cu albastru sunt ca două boabe de strugure porfiriu, din care s'ar fi stors tot sucul.

Maica încelinește pasul și se oprește în marginea pădurei la porțița unei chilii pierdută între brazi...

— Aici stă maica Strat, spune ea, privind musafirul drept în față.

— Aici? o! aici-i în raiu... De-ași trăi, ași stă toată viața...

Un fior de abia simțit trece din creștet până în tălpile maicei și un gând pare a-i străbate mintea...

„E sufletul lui Daniil întrupat pe pământ în fața credincioasei” își spune ea amintindu-și de viața sfinților și asemuind chipul străinului cu acel al profetului din groapa cu lei. Vorbindu-i și mai smerit și mai cu sfială își ridică ochii spre cel ce-o privește minunat de tot ce întrunise natura în plăsmuirea acelei ființi.

În covârșitoarea-i credință, maica Epraxia, ar vrea să se arunce la picioarele aceluia sfânt și, ca la biserică, să-l slăvească cântându-i, clopotul o cheamă și, ca trezită din vis, aleargă la biserică uitându-se din când în când înapoi spre casa de lângă pădure...

Lumina unei făclii de ceară de abia luminează icoana profetului; maica ar vrea să se apropie, să i se închine și să-i spue, în rugăciuni, bucuria de a i se fi arătat pe pământ. Ar vrea să se apropie, tot o îndeamnă parcă să-și lipească obrazul înfierbântat de poala purpurie a veșmântului ce pare a se mișca în fiacără tremurătoare a lumânării:

.....

Cu trupul greu maica Epraxia se întoarce acasă și adoarme, zbuciumată, într'un târziu.

A doua zi sora de rând, la biserică, o găsește dis de dimineață așteptând la ușă:

— Da ce faci aici Epraxio?

— Am venit să mă închin, hai, deschide mai iute...

Increment în nemișcarea-i de veacuri, profetul Daniil își trimite și astăzi, spre cer, dumnezeiasca-i privire; pros-

ternată pe lespezile reci, maica rostește o rugăciune: o stranie lumină îi joacă pe față și toată ființa ei, cucernică și smerită, pare a aștepta minunea unui cuvânt.

Tăcerea cântărețului îi cuprinde toată firea, înecându-i sufletul într'un noian de închipuiri.

Ca un val auriu ce-și lasă spuma strălucitoare pe vârfuri, soarele se scoboară încet și lin, dincolo de munți. Rezemată de stâlpul cerdacului, cu privirea dusă departe spre luminișuri, prin care parcă ar înași focul din iad, maica Epraxia se gândește la chipul profetului în icoană ce-i pare că l'ar fi auzit șoptind încet și dulce ca străinul.

Casuca se cațără pe marginea cerdacului, ia țigle ghiarele pe pieptul maicei și înlinzându-și gâtul subțire, și delicat își lipește capul de obrazul ei și se alintă în voie.

Mâna maicei lunecă ușoară, pe spinarea pisicii, apoi se lasă tot mai grea netezând din ce în ce mai iute părul ce scapără scânteii. Casuca miorlăie, se cutremură, își apasă tot capul pe obrazul căruia își așază mâinile; într'o mișcare iute și negândită, îl ia între mâini privindul sălbatec și sărutându-l fierbinte.

„Ptui! face maica, scuișcând și aruncând pisica, de sus alături în grădină.

„M'am spurecat“!

Și, repezindu-se în casă, se spală sfințindu-se cu aghiazmă.

Trecuse multe zile de când nu mai văzuse maica străinul pe care-l întâlnise așa cum se adună și se întâlnesc, în pădure, crengile copacilor pe cărările parăsite. Intr'un amurg, când sună clopotul de polieleu și veșnic înspăimântații lilieci se năpusteau pe fereastra clopotniței rostogolindu-se și fâlfâind în aer, maica Epraxia îl văzu suind dealul spre casă și cu simțirea ce indeamnă credinciosul să-și grăbească pasul până sub epital, se grăbi să-l ajungă din urmă.

— Bună seara, măicuță, de mult nu te-am văzut, unde-ai fost? o întrebă musafirul mănăstirei apropiindu-se și uitându-se, cercetător, în ochi.

— Până la biserică, putu de abia răspunde maica sub privirea ce parcă ar arde-o și, la cuvintele ce-i sună ca toate clopotele în cap, se grăbește și fuge cât poate spre Cel ce nu cuvântă, din lăcașul sfânt.

Zilele se scurg în mănăstire ca niște pietricele sfărâmate dintr'o stâncă și duse înainte de apa limpede a pârâului...

Maica Epraxia cată cu credință de cele sfinte păzind toate slujbele și luându-și de un timp în seamă, ia biserică, rândul altor maice...

Ca o răsură ce-și pierde culoarea sub cele întâi raze de soare, fața maicei se albește și sub pieluța subțire și străvezie se văd șerpuiind dungi albastre ca izvoarele limpezi ce curg pe sub stânci.

În grădină, pe cărarea dintre cele două brazde de flori, pirul țese în voie și levantul, nesprișnit și greu pe tulpină și-a lăsat, trist și obosit, crengile pe strat.

Cu ochii ei galbeni și cumiși, Casuca strânsă într'un colț de pat, urmărește mișcările neastâmpărate ale maicei, se întinde și, ca de frică, se ghemue iar și își ascunde botul sub labe.

Candela dela iconostas se stânge într'una și de grija-i maica, de un timp, nu mai poate dormi toată noaptea...

— Oare nu-i bolnavă Epraxia noastră? întrebă starița, pe o proestoasă, eșind dela leturghie „îmi pare că a slăbit“.

— Fecească Dumnezeu, maică, Epraxia e ca o omânare: parcă s'ar stânge afară, și de-o acoperi și o păzești o vezi că iar s'ar aprinde...

CONSTANȚA MARINO-MOSCU.

PASTEL

*Amurgul... peste culmi părăginite
Alcargă, selipitoare, neguri rare...
Mitraliera latră răgușită
Dealungul liniștitelor sectoare.*

*Amurgul... peste recea 'ncremenire
A roșiei dumbrave
Un vultur românesc străbate zarea
Cu aripile sale iuți și brave.*

*Amurgul... pe ruina unui sat
Un soare de rugină frânge-o rază...
Tăcere-apoi... Lătratu-a amuțit,
În șanț o baionetă scânteiază,*

*Și seara cade repede din munți...
Învăluie-mă noapte timpurie,
Ori vino tu, zeița mea cea bună
Cu ochi marini, cu gura sângerie!...*

Mărășei, 1917.

ION AL-GEORGE.

NĂZUINȚĂ

BCU Cluj / Cultural University Library Cluj

Nu mă 'ntrebă de undă viu și cine
Mi-a îndreptat spre tine pribegia,
Fii mândră dacă, potolind trufia,
Nu'nsemn nimic alătura de tine.

Atât de ne'nțeleasă mi-e soția,
Cu-atâtea taine sufletul meu vine,
Că patima ce-a strălucit în mine
Cu-o lacrimă își siarămă țaria.

Eu viu cu-o procesiune de iubite,
Cu doruri vagi de visuri ne'nplinite,
Cu toată 'nfrigurarea amintirii,

Nesigur în dorințele-mi fugare,
Va tremura în orice sărătare:
Subtila umbră a închipuirii.

ALFRED MOȘOIU.

CASTANII

*Castanii lungilor alei
Din care vântul se infruptă,
Trecând cu șuer printre ei,
Par niște-ostași fugiți din luptă,
Cu mantii galbene și rupte
Cu fețe vestede și supte...
Castanii tristelor alei.*

*Castanii lungilor alei,
Sub cnutul toamnei reci și mute
Ce-i biciue că pe mișei,
Par niște condamnați pe viață,
Mergând spre ocnă, sterși de ceață,
Cu calmul morții scris pe față...
Castanii tristelor alei.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Castanii lungilor alei
Sunt evadații căror crime?
Invinșii cărei epopei?
Și ce'nsemnează adâncă jale
Ce-o simt târându-mă agale
Sub arcurile mormântale:
Castanii tristelor alei.*

VIRGILIU MOSCOVICI.

CRONICA LITERARĂ

G. Coșbuc și Adelbert von Chamisso

Încă o pagină de contribuție la cunoașterea izvoarelor lui Coșbuc. De data aceasta suntem pe urma lui Chamisso. Sub titlul de *Romanța* (*Balade și Idile*, p. 58) și cu mențiunea „după un cântec grecesc”, Coșbuc ne dă o simplă localizare a poeziei „*Verrathene Liebe*” a lui Adelbert von Chamisso (*Gedichte*, Philipp Reclam, p. 87), cu obiceiurile lui lungimi, de data aceasta mai temperate.

Iată strofa întâia a lui Chamisso :

*Pe când ne sărutam în timpul nopții, felîto,
Nu ne-a sărit nimeni ;
Stelele, care străjuiau pe cer,
Stelelor ne-am încrezut.*

La Coșbuc :

*Te-am strâns, sărutându-te, Raddă,
Târziu într-o noapte d'April —
Ași mai fiecare copil
Ne cântă iubirea pe stradă.
Că oamenii deși n'au știut
De noi și de tainele noastre,
Dar stelele bolșii albastre
Văd toate și ele-au văzut.*

Apoi la Chamisso :

*A căzut o stea
Care ne-a spus mării ;
Marea ne-a spus loșefii ;
Lopata corăbierului.*

*Corăbierul i-o cântă
Iubitei lui ;
Acum o cântă pe străzi și în piață
Fetele și băieții în cor.*

Iar la Coșbuc :

*Și-o stea căzătoare din cer,
Ea mării ne-a spus sărutarea,
Și luntrei ne-a spus apoi marea,
Iar luntrea ne-a spus la năer,
Pe țărni erau stoluri de fete
Cu drag de năer ascultând —
Și ele râdeau scuturând
Flori albe din negrele plete.*

*

*Iar fetele-un cântec făcură
Și-i deteră aripi de vânt ;
Bătjocūr' au pus ele 'n cânt
Și patimă, dragă, și ură.*

*Și astfel de noaptea d'April
In lume sunt cântece, Radă —
Ne cânta iubirea pe stradă
Azi mai fiecărui copil.*

Nu mai e nevoie de alte lămuriri...

E. LOVINESCU.

CRONICA TEATRALĂ

TEATRUL NAȚIONAL: Frumoasa aventură, cu d-ra Ventura

Reprezentările „extraordinaire“ e mai bine să le vezi cât mai târziu. Cele diu urmă sunt totdeauna cele mai bune. Prin scopul și firea lor, asemenea spectacole înseamnă ceva pripit și ceva eterogen. Actorii suut adunați după împrejurări, repetițiile se fac grăbite și puține. Oamenii n'au vreme să se potrivească, să-și șlefuiască jocul. De-abia în cursul reprezentațiilor se îndreaptă greșelile, se astupă lacunele, pe cât se poate.

Frumoasa aventură, (probabil din pricinile acestea, a avut o primire rezervată la premieră. Piesa și interpreții au suferit deopotrivă... Am văzut pe urmă una din ultimele reprezentații. Aproape să nu mai recunoști *Frumoasa aventură* dela premieră. Acama mergea. Se știau rolurile. Se înche-gau scenele, actele, toată comedia. Artiștii se simțeau acasă. Și spectatorii, mulțumiți și încântați, aplaudau cu dragă inimă. În sfârșit o reprezentație cât pe-acți „extraordinară“.

Aventura de altfel e într'adevăr drăguță. Nu vrea să răscolească patimi, nu vine cu pretenții. Întâi și întâi vrea să placă și să distreze. Deci o poveste simplă și totuși cu destule peripeții spre a menține viu interesul. Apoi personajii simpatici și toate spirituale, creionate cu linii delicate. Și, dela început până la sfârșit, spirit fin, ușor, spontan, adem-nitor. Toată lumea e mulțumită.

Eroina e o fată drăgălașă, sentimentală, pe care vor s'o mărite cu un referendar dela Curtea de conturi. Bine înțeles, nu-l iubește. În clipa când e să plece cu referendarul la ofițerul stării civile, sosește pe ascuns celălalt, cel iubit și de care au despărțit-o niște intrigi viclene. În două minute Elena se învoește cu cel iubit și... fug împreună, lăsând baltă toată nunta.

Fugarii ajung la bunica fetei care iea pe tovarășul Elenei drept mi-rele ei și face ca aventura să se îngroașe și apoi să se isprăvească cu fericirea celor ce se iubesc.

Firește, d-ra Ventura e în centrul povestirii și-i împrumută farmecul d-sale. Astfel Elena e o drăgălășie amestecată cu puțină pasiune, melancolie și pe ici-colo cu o ușoară sburdălnicie copilărească. Tocmai ceea ce trebuie.

Și împrejurul d-șoarei Ventura vin, de astădată, și ceilalți, fiecare cu câte o notă bună: d. C. Toneanu, plin de umor, d. Valentineanu, cald și simpat, și în deosebi d-na Constanța Demetriade, o bună încântătoare.

* * *

Acuma, că „reprezentările extraordinare” par a se fi sfârșit, poate nu va strica o observație. . pentru viitor.

Spectacolele, în cadrul cărora se prezintă o artistă atât de superioară ca d-ra Ventura, ar trebui să fie, din toate punctele de vedere, adevărate sărbători de educație și înălțare artistică. Ceeace face Enescu în domeniul muzical, ar putea face d-ra Ventura în teatru. Sau cel puțin așa ceva. Pentru aceasta are toate calitățile, tot prestigiul și toate posibilitățile. Ar fi de ajuns să-și exprime dorința și își închipuiesc că imediat, fie Societatea Dramatică a Teatrului Național, fie Compania Bulandra, i s'ar pune la dispoziție cu bunăvoință și fără mijlocirea impresarilor urcători de prețuri. Astfel d-ra Ventura ar fi înconjurată de un ansamblu potrivit talentului d-sale și ar putea realiza reprezentații care să constituie „marea stațiune” a Bucureștilor. Cât de binefăcătoare ar fi înrăurirea unor asemenea spectacole asupra publicului și a artiștilor, e lesne de înțeles. Firește, nu ne gândim aici la reeditarea succeselor ușoare pariziene. Oricât de neîntrecută este arta d-rei Ventura în mărunțișurile acestea, ca să zicem așa, reputația d-sale se întemeiază pe operele cele mari. Pe acelea ar trebui să le încetățenească la București talentul și arta d-rei Ventura, și le definitiveze.

L. Rebreanu

CRONICA ARTISTICĂ

Expoziția pictorului Horațiu Dimitriu

Am dori ca în scrisul nostru să coboare cât mai multă emoție topită în căldura cuvântului, apreciator care, să fie cimentul ce sudează într'un bloc firele de nisip ale însemnărilor noastre critice, ca să putem săpa în el numele d-lui Horațiu Dimitriu. Cu atât mai mult când ne gândim că droaie de pictori, în curs de decenii și pe kilometri de pânză măzgălită, n'au izbutit, — ce a reușit, pe o bucată de lemn, gravorul Dimitriu — să puie pecetia unei personalități.

Desigur, o personalitate nu încă definitiv așezată, cu spiritul flotant încă, între descripția înfățișării plastice a realității și ordinea și simetria unei viziuni abstracte și înainte de toate decorativă. Deși dalta cu care sculpează d-sa imaginea naturii, în lemn, redă impresia plastică într-o transcripție personală cu inflecțiuni ce modelează forma locală — nas, ochi, gură, etc. — linia însă, care, desenează formele generale e mereu decora-

tivă și expune subiectul clar și cu precizie D-l Dimitriu a înțeles că, suprafața ca atare numai, plană și plată, e inexpressivă. Linia descrie, precizează ce vede ochiul, încadrează obiectele, în opera de artă, izolându-le din angrenajul lor din natură, de relații reciproce de formă, culoare, umbră sau lumină, înfățișându-ni-le ca pe diamantul prins în montura unui arabesc de giuvaergiu.

Din acest sentiment pentru decorativ decurge și mlădioșia capricioasă cu care ondulează artistul un fir de păr sau cutele unei rochii într'un ritm general de linii. Acest ritm încheagă liniile care constituiesc un tip care se cheamă Goga, Wopica sau Minulescu etc., într'un organism bine consolidat ca și împletitura unui sistem muschiular. În alb și negru artistul exprimă, cu elocvența tinereței, gândirea sa câte odată cu o frumusețe definitivă și nu se pierde niciodată în bălbăieli, în exprimare, de dragul unor meschine detalii pitorești ale subiectului. Armonia de tonuri colorate, vesele sau triste, reținute în zăgăzurile desenului dau deslegarea unor sentimente de un romantism de esență cam ușoară, câteodată, (pe Lotru etc.) sau triste (casa din Râșinari etc.) unde calmul rustic e obținut prin egalizarea cantității tonurilor de sombru sau clar.

Peisajele d-sale sunt imagini evocatoare ale realității fără să cuprindă în jocuri de lumini și umbre o corporalitate prea plastică care le-ar ridica calitatea lor esențială : decorativul.

Iată cum principii de artă streine — japoneze — pot fi utilizate, într'o adaptare stilistică proprie, și aplicate elementelor liniare ce le oferă subiectele, luate din natură, de la noi. Desigur, toate aceste calități frumoase nu se vădese totdeauna clar, se întâmplă câteodată că sentimentul cu care artistul exprimă subiectul să nu găsească o formă adecuată și unica potrivită lui, dar curajul exprimării grafice lipsit de orice ezitare sau slăbiciune de factură, ne seduce.

Și acum după ce am salutat critic, talentul d-sale, exprimăm dorința sufletească că, împrejurări fericite să, ajute dezvoltarea talentului său. Casa școalelor sau a bisericelor, sau Ministerul Instrucțiunii și Căltelilor au ocaziunea de a-și arăta, nu solitudinea față de un talent, dar cunoașterea propriilor lor îndatoriri culturale și culturale, ocazionând zămislirea de imagini din viața sfinților sau poporului, destinate desfătării și culturai poporului. Casele de editură vor găsi, în d-sa, nu un ilustrator banal, dar un „imager“ ale cărui invenții imaginative vor decora și întovărăși independent un text formând un cadru decorativ pentru edituri prețioase.

Până atunci d-voastră, d-lor măcenai, alegeți-vă serii întregi din minunatele gravuri fără a mai aștepta ieftinirea trufelor din piață ca, cu prisosul rămas de la coșnița bucătăresei să întrețineți, cu francul, entuziasmul unui artist. Nu lăsați ca în golul săpat în lemn, de o mână înfrigurată, să se culce în urmă, rece, ca în mormânt, entuziasmul unei tinereți decepționate.

Istoria nescrisă a artei românești cunoaște mai multe asemenea spectre.

F. ȘIRATO

INSEMĂRI

Rozina, piesă în trei acte de d-na *Claudia Millian*, (Ed. Alcalay, București). Autoarea e o poetă delicată, fină, iubitoare de senzații vaporozăse. În teatru aduce aceeași poezie, în ușoare nuanțe erotice. Așa piesa d-nei Millian se citește cu plăcere.

Toată *Rozina* e un episod de iubire, o exaltare pasionată a iubirii. Eroina nu vrea să cunoască altă lege decât iubirea. Pentru iubire își părăsește căminul; pentru iubire își părăsește chiar iubirea.

Nu e locul aici să vorbim de calitățile și cusururile piesei teatrale. Totuși se cuvine să remarcăm viziunea dramatică a d-nei *Claudia Millian*, căci aceasta îndreptățește să se aștepte dela d-sa opere trainice. Din acest punct de vedere *Rozina* e o bună făgăduință.

R.

„Efortul Franței și Aliaților săi“ este titlul comitetului fondat la Paris în 1918 sub președenția d-lui *Stéphien Pichon*, cu scopul de a explica marelui public—prin conferințe și publicațiuni, — perseverența efortare făcută de Aliați alături de Franța. În ședința din 31 Ian. 1918 (presidă d-l *René Viviani* și erau de față ambasadorii Italiei, Belgiei, României, Serbiei și reprezentanți ai orașelor franceze devastate de Germani), d-l *Edm. Haraucourt* își desvolta conferința sa „Orașele franceze martire“.

Reproducem,—deși trunchiat,—sfârșitul acestei cuvântări, remarcabilă prin emoția sinceră și caldul patriotism, cu care oratorul înfățișează monumentele de artă, distruse fără motiv de dușman:

„Opera de artă este confidenta tainelor înmormântate. Arta e confesiunea popoarelor... Apropiati-vă de aceste pietre și atingeți-le. În el e închis un suflet, al vostru, al familiei, al rasei voastre, amestecat și iarăși amestecat, fără deosebire de caste, sufletul comun! A-

ceste pietre, sunt istoria supraviețuitoare, înflorirea lapidară a secolilor, formula generațiilor care și-au petrificat cugetarea, ca noi să-i păstrăm aducerea aminte!... Oare monumentul sau opera de artă nu sunt opera artistului care le-a ridicat? Desigur că da. Inșă opera pe care o înalță un om este a lui, dar nu numai a lui: energia creatoare nu rezidă în artist decât ca o rezultantă a forțelor succesiv înălțate de seria generațiilor pe care, născându-se, le moștenește. Orice progres este un total ce se realizează la timpul său: omul care îl manifestă este condensatorul geniului ancestral, și când îl formulează, nu face decât să traducă visul poporului din care iese.

...Ar trebui să se învețe aceasta, să se învețe mai bine, de către cei ce ne vor urmă. În fața ruinelor sfinte, ar trebui să li se explice că arta nu e un joc că opera de artă nu e o jucărie, nici monopolul câtorva privilegiați; că ea nu e numai produsul unei mâini și unui creier, ci rezultanta unei întregi epoci, care a tradus prin ea geniul și aspirațiunile sale, ideul, credința, durerile ori speranțele sale, viața sa!... Obuzele, răcolind acest pământ în care e tot trecutul nostru, nu sapă doar pământ, ci și brazde, în care germinează viitorul...

„Noi, care suntem bătrâni, am muncit mult în timpul carierei noastre... Înainte de-a plecă, transmitem lozina celor ce ne urmează, spre a continuă după noi îndelunga silință a străbunilor, această înălțuire de efortări ce se numește Patrie. De vreme ce Franța n'a putut fi suprimată, și pentru că i s'a masacrat doar simbolul, vom merge între ruinele dela Reims, să adunăm puținul ce mai rămâne din zâmbetele decapitate, și țil-i vom lăsa moștenire, ție, tinerete, țil-i vom dedica, cu deviza străbunilor: „Speranță, speranță! Și ori ce-ar fi, să zâmbim!“ Al. Dem. M.

In zilele marei uniri: Cântări de luptă și de biruință de Const. Z. Buzdugan, 1919.

Cine nu cunoaște forța binefăcătoare care salășuește în fostul luptător socialist al Galaților? Cine nu-i cunoaște firea entuziastă, și figura jovială? Și cine nu-i cunoaște chiar geanta plină de taine literare? Căci cu toată frecvența întru năvălirilor muncitorești, d. Buzdugan nu s'a înstrăinat cu totul de artă... E drept că se trudește s-o scoboare până la stratele adânci pe care vrea să le miște. De la *Singurătate*, volumul de poezie discretă de odinioară, până la *Cântări de luptă și biruință*, d. Buzdugan a făcut un pas îndărăt în sensul artei; și un pas înainte în sensul acțiunii sociale...

Sentimente bune și inimă românească. Cu atât mai meritoase cu cât se sbăteau într'un oraș încercat de influența germanică. Dar arta nu se recunoaște în :

*Pornește Kaizerul tempesta,
Visând de Mittel-Europa
Pornesc cu el Viena, Pestă!
E barbaria, e sincopa
Vandalii, Hunii, Alemanii
Iși urlă'n lume aroganța;
Dar vii sunt ei, Galo-Romani
— Latini, trăiască Franța!*

D. Buzdugan se preocupă de educarea națională a maselor. Pentru a-și ajunge scopul se folosește și de calea versului. Artă, firește, nu-i câștigată cu nimic din această încercare. Să sperăm că vor câștiga mai mult masele. Și după cât relese din activitatea de până acum a D-lui Buzdugan, acest câștig îi va face mai multă plăcere. Altfel n'ar fi părăsit armoniile discrete ale *Singurătății* pentru fanfara războinică a *Cântărilor de luptă și de biruință*.

S.

Pilde de Lit. Franceză, de N. Șerban.

Sub acest titlu D-l N. Șerban numit profesor suplinitor la Facultatea de Litere din Iași, pu-

blică lecția inaugurală a Cursului de Lit. franceză. O astfel de lecțiune este totdeauna un bun prilej de a-și expune punctul de vedere personal din care privește materia specialității sale. D-l N. Șerban profită de acest prilej, dovedind că s'a consacrat studiilor de literatură comparată, cel mai temeinic principiu călăuzitor pentru un istoric-literar. După ce tendința specializării a adus reale foloase, aprofundând fiecare literatură națională, în parte, s'a vădit imperfectă tocmai prin unilateralitatea ei, de oarece arta națională în genere, și literatura în special, nu poate fi apreciată într-o justă valoare decât punând-o în ansamblul lit. universale; ținând seamă de faptul că gustul și chiar idealul artistic, nu depinde atât de spațiu, ci mai ales de timp, și că aproape aceleași concepții artistice se găsesc la toate popoarele culte ale Europei la un moment dat, se înțelege că n'am putea valorifica precis originalitatea unei lit. naționale decât, privind-o în comparație cu dezvoltarea celorlalte literaturi și mai ales a celor înrudite prin afinități de rasă. Atragem atențiunea asupra meritului d-lui N. Șerban de-a fi adoptat acest punct de vedere luminos, și care se impune tot mai mult în conștiința istoricilor-literari.

Cercetând două din aspectele mai frapante ale lit. franceze (legătura constantă dintre manifestările, evoluția socială și opera literară, iar pe de altă parte fecunda și cumpătată asimilare a literaturilor străine) D-l N. Șerban scoate de aci două sugestive învățăminte pentru tânăra lit. română: Fiind încă lipșiți de-o literatură pentru bogății și intelectualii din pătura conducătoare și de-o literatură propriu-zis țărănească, și având-o numai pe cea a păturii mijlocii, studiul lit. franceze ne va arăta că ea „mai mult ca oricare alta s'a născut din

însăși efervescența vieții franceze dela care purcede și la care se întoarce.”

În al doilea rând, cercetând „Importanța politică a studiului limbei franceze în România, noi fiind popor de latini într-o mare de străini, din care cei mai primejdioși din punct de vedere cultural sunt slavii și ungurii, nu ne vom salva latinitatea decât trăind sufletește loialtă cu latinii occidentali, și în special cu francezii. De aci necesitatea studiului limbei și literaturii franceze în chip cât mai temeinic. Să asimilăm literaturile romanice mai ales, dar măsura, în care să facem aceasta ne-o dă tot studiul evolutiv al lit. franceze. În acest scop d-l Șerban privește sintetic influențele străine asupra acestei lit. arătând cum a asimilat și reacționat spiritul național francez; cercetează intensă și îndelungă „colaborare” italiană; influența engleză care e mai mult de ordin intelectual decât artistic; influența germană, târzie și caducă; (printr-o surprinzătoare omisiune, autorul nu vorbește nimic de influența spaniolă, destul de importantă); după cercetarea acestor influențe streine asupra lit. franceze, autorul scoate câteva norme călăuzitoare pentru lit. română: Să nu ne ferim de influențele străine, să fim primitivi a tot ce e bun. Dar să nu uităm că sângele străin e prielnic numai în măsura în care se poate amesteca ușor cu al nostru, fără să-l otrăvească.” Ne vom adresa în primul rând literaturilor latine — italiană și franceză, — și apoi celei ruse „căci nici de lumea slavilor nu suntem cu totul străini.” — „În aceste influențe străine e negreșit vorba de măsură. Și măsura cea mai bună o putem scoate din însuși studiul lit. franceze.”

Vom apropia această sugestivă idee — atât de actuală, azi mai ales — de cuvintele lui *Gaston Paris*: „A cunoaște și a înțelege tot ce este mare, frumos și nou dincolo de

hotare, a folosi fără a imita, a asimila, a transforma după firea ei proprie, a-și păstra personalitatea lărgind-o și a fi astfel totdeauna aceeași și totdeauna în schimbare, totdeauna națională și totdeauna europeană, e (pentru o literatură) a-și dovedi tinerețea și forța vitală, a-și asigura un viitor de reînoire și de influență în afară.”

Al. Dem. M.

„Răfuiala” *nuvele și schițe de L. Rebreanu*. — D-l Rebreanu povestește cu simplitate și concizie. Natura subiectelor d-sale ne amintește de un Caragiale, fără puterea lui de a analiza. În adevăr, d-l Rebreanu nu aprofundează psihologia eroilor săi; se mulțumește în general să descrie exteriorizarea sentimentelor, a pasiunilor. Exteriorizarea e zugrăvită negreșit cu multă artă. Sufletele eroilor sunt însă cam obscure, ceiace scade valoarea creației artistice.

Am zis că prin natura subiectelor ni-l amintește pe Caragiale. Trăim, în adevăr, în aceeași lume de săteni necăjiți, de biurocrați amărați. Nu lipsește din volum nici portretul unui popă rustic, nici al funcționarului dela minister care joacă la loterie cu patimă, în speranța câștigului salvator. (Vezi: „Vrăjmașii,” „Norocul” etc.). Nu facem din asta o vină d-lui Rebreanu. Eroi lui Caragiale mișună în jurul nostru; ne lovim de ei la fiecare pas. Nici o exagerare în *Eleutheriu Popescu* din „Două loturi,” în popa din „Art. 214,” în *Cațavericu* ori în *Dragomir*. Diferitele aspecte, sub cari se prezintă poporul nostru în deobște au fost cristalizate de Caragiale în tipuri de o realitate inexorabilă. E fatal deci ca, atunci când vrem să descriem aceeași viață, același mediu, să ne apropiem — păstrând proporțiile — de autorul *Momentelor*.

Nuvelele din „Răfuiala” se disting prin limba lor curată și bogată. Fraza d-lui Rebreanu e ușoară, cur-

gătoare, naturală. Stilul d-sale e sănătos, întremător — după niște modele de stil imposibile și ridicole prin încărcarea lui maximă, cu care ne-a obișnuit vremea din urmă. Ni-căeri simplitatea nu e mai sfântă ca'n artă...

Talentul de povestitor al d-lui Rebreanu se vedește în „*Ofiltru*,” unde pe tema banalului trio: seducere, părăsire, sinucidere — d-sa fixează o schiță mișcătoare.

Nu putem termina fără a remarca „*BIBI*” — *poveste de copil mică pentru oameni mari*” — în care a tratat cu măiestrie cel mai dificil subiect literar cu puțință: un crâmpoi de suflet de copil.

V. M.

„*Zile de Energie*”, *impresii și povestiri de pe front, de căpitanul G. Băgulescu, cu o scrisoare de N. Iorga*. — Un volum care se distinge dela început prin talentul descriptiv al autorului. Găsim pasagii în cari natura e zugrăvită foarte plastic; lucru meritos mai ales pentru niște însemnări scrise „în răgazul dat de vârtejul luptelor.” Deasemenea, plutește peste multe din bucăți („*Zile de energie*,” „*Camaradului fruntaș Tăgărtă*”) un suflu de iubire față de ostașul nostru și de odraslele lui. Luptele, mișcările și suferințele armatei sunt descrise în trăsături largi, generale, așa cum le vede ofițerul; nu găsim aci fră-

mântările colidiane, zbuciumul de fiecă clipă, lupta continuă cu cele din jurul tău și cu tine însuși — momentele psihologice atât de bine prinse în însemnările unora dintre cei ce au dus războiul ca soldați. Totuși cartea de față vedește calități apreciable din partea d-lui căpitan Băgulescu.

Lucrarea mai are o latură *interesantă*. Citez dela pag. 160—161:

„Iar voi Goldenbergi și Beligrădeni „cetățeni pământeni,” uncalta Germano-Bulgarilor, toți strănepoții lui Iuda, căutați din vreme frânghia și copacul de care să vă spânzurați, sau mai bine dacă vreți să mă ascultați, plecați din țara care v'a ocrotit, v'a cinstit și v'a îmbogățit. Nu mai pângăriți cu trupul vostru sfântul pământ al Țării. Plecați vă sfătuesc, dar așa fel ca să nu dăm peste voi. Plecați! Nu vă omorâți, nu vă spânzurați, căci eu unul pentru a vă răsplăti cu aceiaș măsură, *mărturisesc că v'aș dezgropă și v'aș spânzura a doua oară*” (sublinierea e a autorului).

Iată ce rânduri se scriu, când omenirea întreagă tresare la o viață nouă și când steagul înfrățirii popoarelor purcede a se înălța peste cenușa unor vremi stinse. Toate încercările acestui lung război n'au putut trezi în d-l Căpitan decât instinctul primitiv de ură și pofta de sugrumare a aproapelui.

V. M.

AU APĂRUT :

PAGINI DE RAZBOI, de E. Lovinescu
TOADER NEBUNUL, de Alfred Moșoiu
RAFUIALA, de L. Rebreanu :: ::
O IUBIRE, de Eugen Todie :: ::

EDITURA ALCALAY & CO. — BUCUREȘTI

A apărut No. 5 din

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Cu următorul sumar :

- Linia Siretului *E. Lovinescu*
Pe mormântul lui Verhaeren
(poezie). *Elena Farago*
Catastrofa (nuvelă din războiul
Românilor din Ardeal). *L. Rebreanu*
Teatrul prizonierilor români în
Helmstedt *D. Nanu*
Anul 1918 (scenetă dramatică în
versuri)
Gligore Ghica și comedianții
(nuvelă). *Victor Eftimiu*
Agonie în cimitir (poezie). *Alexandrina Sorbu*
Din Calvarul nostru (Flămânziții,
Bătrânii). *G. Cair*
Mișcarea dramatică: Hangioaica
și Ursuz, dar bun *E. Lovinescu*
Documentele vremii: Un basarabean unionist, Luptele dela
OLL

Abonamentele se fac la **Librăria ALCALAY & Co.**

Lei 86 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Prețul unui număr Lei 3

LIBRARIA
ALCALAY & COMP.
BUCURESTI

CENTRALA : Calea Victoriei, 37

SUCURSALA: Str. Lipsani, 88

Noutăți Literare

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Intunerio și Lumină* de Ion Al. Brătescu-Voinești. 4.50
In lumea Dreptății de Ion Al. Brătescu-Voinești. 5.—
Pagini de Război de E. Lovinescu 4.—
Da Capo de Radu D. Rosetti 5.—
Ape adânci de Hortensia Bengescu-Papadat 7.—
Embașa-Sava de I. Peretz 6.—
Toader Nebunul de Alfred Moșoiu 6.—
Dezertorul de M. Sorbul 5.—
Răzbunarea de M. Sorbul 5.—
Rozina de Claudia Millian 6.—
Garoufe Roșii de Claudia Millian 2.—
Fata din Dafin de Sc. Froda și A. Maniu 5.—
Ruguri de Ion Sân-Georgiu 3.—